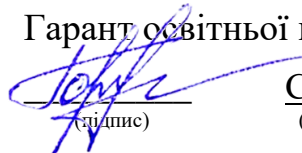

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра геоінформаційних технологій
та космічного моніторингу Землі (№ 407)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

С.І. Горелик
(ініціали та прізвище)

« 30 » _____ 08 _____ 2023 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економічна і соціальна географія

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: _____ 10 Природничі науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: _____ 103 Науки про Землю
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: _____ Космічний моніторинг Землі
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2023 року

Харків – 2023 р.

Розробник: Зубкович С.О. к.геогр.н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри
геоінформаційних технологій та космічного моніторингу Землі. (№ 407)

Протокол № 1 від « 30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри к.т.н., доц.

Горелик С.І.

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Студентка гр 435

Гребенюк Є.В.

1. Загальна інформація про викладача

Зубкович Світлана Олександрівна
к.геогр.н., З 2017 року викладає в
університеті наступні дисципліни:

- гідрологія;
- економічна та соціальна географія;
- метеорологія та кліматологія;
- космічна метеорологія.

Напрями наукових досліджень:
розробка методів дистанційного
зондування Землі, космічний моніторинг
за екологічним станом навколишнього
середовища; аерокосмічні методи
прогнозування погоди,

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 4 семестр.

Обсяг дисципліни:

5 кредити ЄКТС (150 годин), у тому числі аудиторних – 64 години,
самостійної роботи здобувачів – 86 годин.

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна.

Дисципліна – обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні роботи, самостійна
робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий)
контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – вища
математика, фізика, геологія та геоморфологія

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – картографія.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: надання базових знань з економічної і соціальної географії миру й України. Формування знань про особливості і закономірності розвитку і розміщення як світового господарства в цілому, так і його основних галузей, картографічні знання з точки зору аналізу сучасної економічної географії країн світу.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення джерел даних з економічних і соціальних географічних характеристик для створення картографічних моделей;
- вивчити основні поняття й категорії дисципліни;
- розкрити структуру світового господарства як складової соціально-економічної системи ;
- вивчити географію природно-ресурсного потенціалу світу, населення, промисловості, сільського господарства, транспорту і зв'язку країн світу;
- розкрити сутність та особливості міжнародного територіального поділу праці;

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступних **компетентностей:**

ЗК3 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК4 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ФК1 – знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

ФК2 – здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.

ФК5 – здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер.

ФК6 – здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер.

ФК7 – здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК12 – здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ПРН6 – визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер.

ПРН10 – аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПРН11 – впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень.

ПРН12 – знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Сучасна карта світу, географія природних ресурсів і населення країн світу

Тема 1. Теоретичні та методичні питання економічної географії країн світу

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Вступ. Мета і завдання дисципліни. Структура навчальної дисципліни, її теоретичне і практичне значення. Наукова база дисципліни. Місце курсу в системі наукових дисциплін країнознавчого циклу. Економічна і соціальна географія країн світу як наука. Об'єкт, предмет і завдання, зв'язки з іншими науками. Структура економічної географії. Функції соціально-економічної географії. Базові вчення. Основні поняття і категорії науки. Методи дослідження. Географічний поділ праці та його інтеграція в комплекси – головні напрямки вивчення економічної географії світу. Еволюція економічної географії.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 12 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Сучасна карта світу

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Цивілізаційні регіони світу: поняття, масштаби, критерії. Теоретичні підходи і практика регіоналізації світу. Культури і цивілізації у формуванні регіонів. Політична карта світу: суть і визначення основних понять. Основні етапи формування політичної карти світу. Держави і країни на політичній карті світу. Міждержавні організації. Основні підходи до сучасної типології країн світу. Соціально-економічна карта світу.

- *Практична робота: 1 «Сучасна карта світу» 2 години*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): політична карта світу,*
- Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 3. Географія природних ресурсів світу

- *Форма занять: лекція, практична робота, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 10 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): фізичні, кліматичні, політичні карти світу, довідкові дані ВВП країн світу*

Суть понять: природні умови, природні ресурси, природно-ресурсний потенціал. Основні підходи до класифікації та оцінки природних ресурсів світу. Паливно-енергетичні ресурси. Рудні корисні копалини. Нерудна хімічна і будівельна сировина. Земельні ресурси. Агрокліматичні ресурси. Водні ресурси. Біологічні ресурси. Рекреаційні ресурси. Освоєння ресурсів Світового океану. Територіальні поєднання природних ресурсів.

- *Практична робота 2 «Визначення природних ресурсів світу. Складання довідкових карт природних ресурсів країн світу» - 8 годин*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): різноманітні карти світу, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 4. Населення і трудові ресурси країн світу

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 8 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Населення – важливий об'єкт і суб'єкт суспільної географії. Природний рух населення. Зростання кількості населення. Відтворення населення. Статева і вікова структура населення. Мііграція населення. Національний і релігійний склад населення світу. Суть понять „трудовий потенціал”, „соціальна структура населення”, „професійна структура населення”, зайнятість населення. Розміщення населення. Міське і сільське населення. Суть поняття „урбанізація”. Основні форми міського розселення.

- *Практична робота: «Географія населення і трудових ресурсів країн світу» 4 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): карти трудових ресурсів, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
 - *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
 - *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

Модуль 2

Змістовий модуль 2. Географія світового господарства та глобальні проблеми людства

- **Тема 5. Світове господарство як економіко-географічна система**
- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Суть поняття „світове господарство”. Етапи формування світового господарства. Розвиток світогосподарських зв'язків і світове господарство. Суть поняття „географічний поділ праці”. Світовий ринок: результат і фактор географічного поділу праці. Галузева і територіальна структура світового господарства. Світове господарство в період науково-технічної революції.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 13 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

- **Тема 6. Промисловість світу та її розміщення**
- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 8 годин.*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Географія промисловості світу: історичний контекст, сучасні фактори розміщення, науково-технічний прогрес (НТП) і географія галузей. Видобувна промисловість: гірничовидобувна, лісозаготівельна, морський промисел та рибальство. Обробна промисловість світу: паливно-енергетичний комплекс, металургійний комплекс, машинобудування, хімічна, лісова, деревообробна і целюлозно-паперова промисловість, легка та харчова промисловість.

- *Практична робота: 4 «Географія промисловості світу на картах . аналіз розміщення» 4 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): карти, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 15 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 7. Географія сільського господарства світу

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 8 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Географія сільського господарства світу: основні етапи й особливості розвитку. НТР і сільське господарство. Географічні відмінності в напрямках і рівнях розвитку. Основні риси географії сільськогосподарського виробництва. Типи сільського господарства. Географія тваринництва світу. Географія рослинництва світу.

- *Практична робота: «Географія сільського господарства світу, картографічний аналіз» - 6 годин*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): карти, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 7 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 8. Географія транспорту світу

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Суть понять: транспорт, транспортна система. Основні параметри та тенденції розвитку світової транспортної системи. Класифікація видів транспорту світу. Залізничний транспорт. Автомобільний транспорт. Трубопровідний транспорт. Водний транспорт. Авіаційний транспорт. Міжнародні транспортні коридори. Регіональні транспортні системи.*

- *Практична робота: «Географія транспорту світу, картографічний аналіз» - 4 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): карти, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 8 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

- **Тема 9. Географія світового зв'язку**

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Суть, функції та склад зв'язку. Етапи розвитку сучасної системи зв'язку. Міжнародна пошта. Міжнародний електрозв'язок. Міжнародні супутникові системи зв'язку. Оптико-волоконні лінії зв'язку. Регіональні особливості розвитку індивідуальних видів зв'язку. Регіональні особливості розвитку засобів масової інформації. Міжнародні комп'ютерні мережі. Розвиток новітніх видів зв'язку в країнах світу.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

- **Тема 10. Міжнародний територіальний поділ праці та світові зовнішньоекономічні зв'язки**

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Суть понять „міжнародний поділ праці”, „галузь міжнародної спеціалізації”, „міжнародна економічна інтеграція”. Основні форми зовнішньоекономічних зв'язків. Зміст міжнародної торгівлі та сучасні тенденції її розвитку. Міжнародна торгівля сировинними товарами, промисловими товарами, машинами і обладнанням, продукцією інтелектуальної власності, послугами. Основні потоки капіталу і робочої сили. Міжнародний туризм. Україна і світове господарство.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 11. Сутність та класифікація глобальних проблем людства

- *Форма занять: лекція, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 8 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Глобалістика як наука, що вивчає глобальні проблеми людства. Суть поняття „екологічна безпека”. Класифікація глобальних проблем людства. Проблеми миру та війни.

- Проблеми народонаселення. Глобальні екологічні проблеми: „парниковий ефект”, „озонові діри”, вплив атомної енергетики, знищення

лісів, опустелення. Економічні проблеми. Продовольча проблема. Соціальні проблеми.

- *Практична робота: «Картографічна класифікація глобальних проблем людства»-4 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): карти світу, довідники.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 години.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

1 семестр

Розрахункова робота: «Використання даних ДЗЗ в завданнях економічної та соціальної географії».

6. Методи навчання

Використовуються наступні методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, бесіда тощо), наочна (демонстрування) та практичні (практичні роботи).

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит). Форма проведення іспиту – письмово-усна.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

1 семестр

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1-2</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	16	0...5

			(максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист практичні робіт	0...6	5	0...30
Виконання РР	0...5	1	0...5
Модульний контроль	0...25	1	0...25
<i>Змістовний модуль 3</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	8	0...5 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист лабораторних робіт	0...5	1	0...5
Модульний контроль	0...25	1	0...25
<i>За семестр</i>			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Білет для іспиту складається з двох теоретичних та одного практичного запитання. Теоретичне запитання оцінюються по 30 б кожен, практичне – 40 б. Загалом 100 б.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

«відмінно» – відповідає високому (творчому) рівню компетентності:

- Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття

рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили;

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, виконати всі КР , здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу.

«добре» – отримує Студент за двома рівнями оцінювання залежно від набраної кількості балів та відповідає достатньому (конструктивно-варіативному) рівню компетентності:

- Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

- Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування.

«задовільно» – отримує Студент за двома рівнями оцінювання залежно від набраної кількості балів та відповідає середньому (репродуктивному) рівню компетентності:

- Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

- Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні

Незадовільно (0-59) – відповідає низькому (рецептивно-продуктивному) рівню компетентності:

- Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, електронний опис навчально-методичного комплексу дисципліни розміщено на електронному ресурсі:

[http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/Економічна і соціальна географія.pdf](http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/Економічна_і_соціальна_географія.pdf)

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3352>

11. Рекомендована література

Базова

1. Ємчук Т.В., Чубрей О.С. Основи соціально-економічної географії країн і регіонів світу : навч.- метод. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 88 с.
2. Іщук С.І. Гладкий О.В. Соціальна та економічна географія. Теорія і методологія: навчальний посібник. – К.: Знання, 2015. – 335 с.
3. Кононенко О. Ю. Економічна географія: навчально-методичний посібник. – Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2022. – 131 с
4. Немець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. – Харків, 2014. – 265 с.

Допоміжна

1. The Oxford Handbook of Economic Geography / Edited by Gordon L. Clark, Maryann P. Feldman, and Meric S. Gertler. – N.Y.: Oxford University Press Inc., 2018 – 742 p.
2. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки: навч. посіб. / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин: Лисенко М. М., 2018.
3. Ємчук Т.В., Чубрей О.С. Є 608 Основи соціально-економічної географії країн і регіонів світу : навч.- метод. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 88 с.
4. Мандрик І. П. Регіональна економічна і соціальна географія : Конспект лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 261 с.